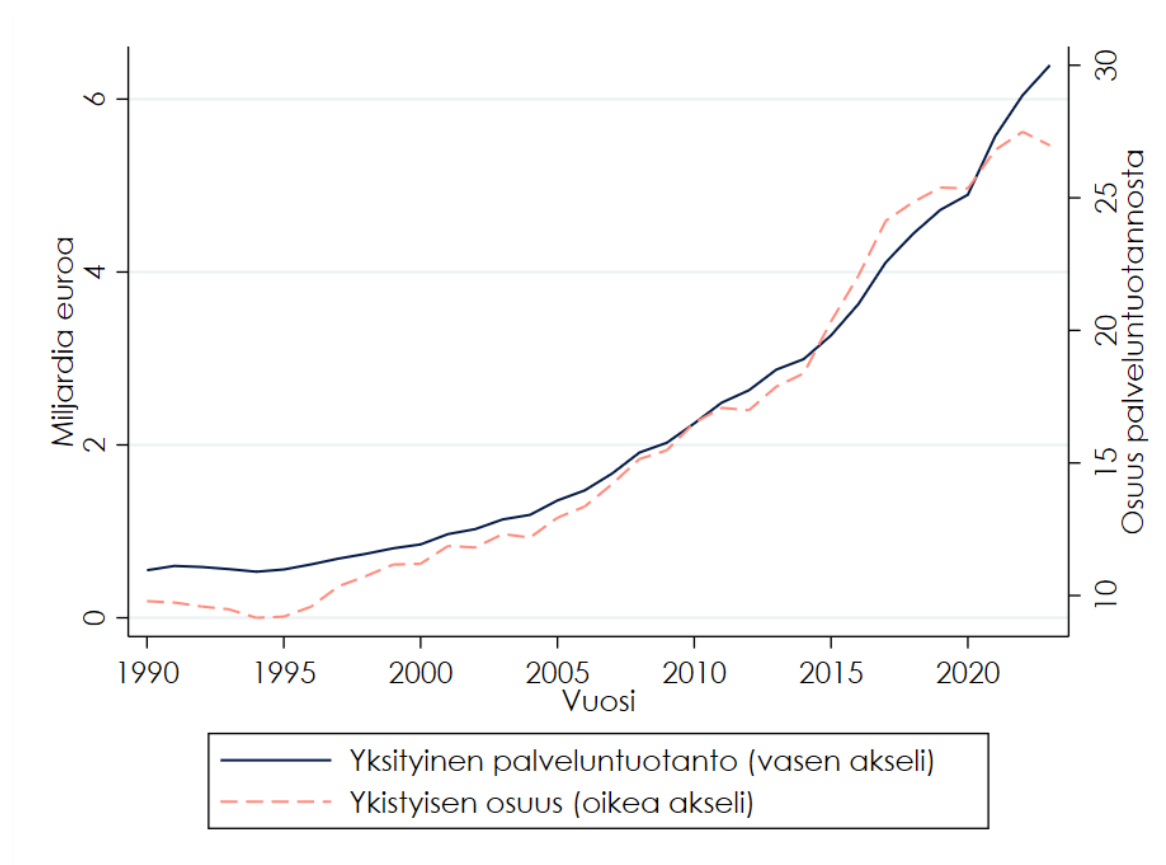

Muuttuvat terveystarkkinnat: Yksityisen palveluntuotannon hyödyntäminen ja markkinoiden keskittyminen

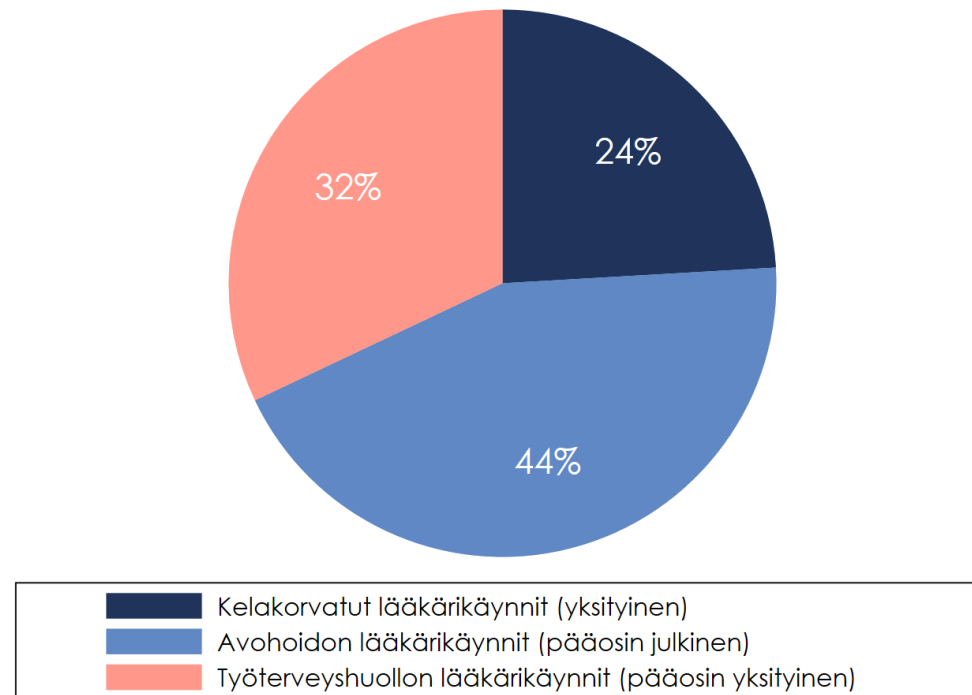
Tutkimusohjaaja Riku Buri, KKV

Yksityisen osuus on kasvanut....

Lähde: Tilastokeskus (2024).

... erityisen merkittävä perusterveydenhuollossa

Lähde: THL (2024), Kela (2024a), ja Kela (2024b).

Potentiaaliset hyödyt ja haitat

- Yksityisillä yrityksillä on julkisia toimijoita paremmat kannustimet kustannussäästöihin (Hart ja Moore, 1990).
- Yksityinen palveluntuotanto voi kirittää julkista, ja sieltä voidaan tuoda parhaita käytänteitä julkiseen terveydenhuoltoon.
- Yrityksillä houkutus säästää kustannuksissa tinkimällä laadusta, erityisesti kun laatuvaatimuksia ei voida selkeästi määrittää sopimuksissa (Hart ym., 1997).

Kokemuksia: palvelujen ulkoistaminen

- Suomessa julkisten terveystalveluiden ulkoistaminen on johtanut kustannussäästöihin (Jokimies, Rantsi ja Linna, 2023).
- Ruotsissa yksityisten palveluntuottajien käyttö ambulanssipalveluissa alensi kustannuksia ja paransi sopimuksessa määriteltyjä laatutekijöitä, mutta heikensi muita laatutekijöitä (Knutsson ja Tyrefors, 2022).

Kokemuksia: kelakorvausten nosto

- Yksityislääkärikäynneistä maksettavien Kela-korvausten tasoa nostettiin huomattavasti vuoden 2024 alusta alkaen.
- Käynnit eivät ole lisääntyneet, ja merkittävä osa korotuksista on valunut hintoihin (Kela, 2024c).
- Vaikutukset odotettuja.

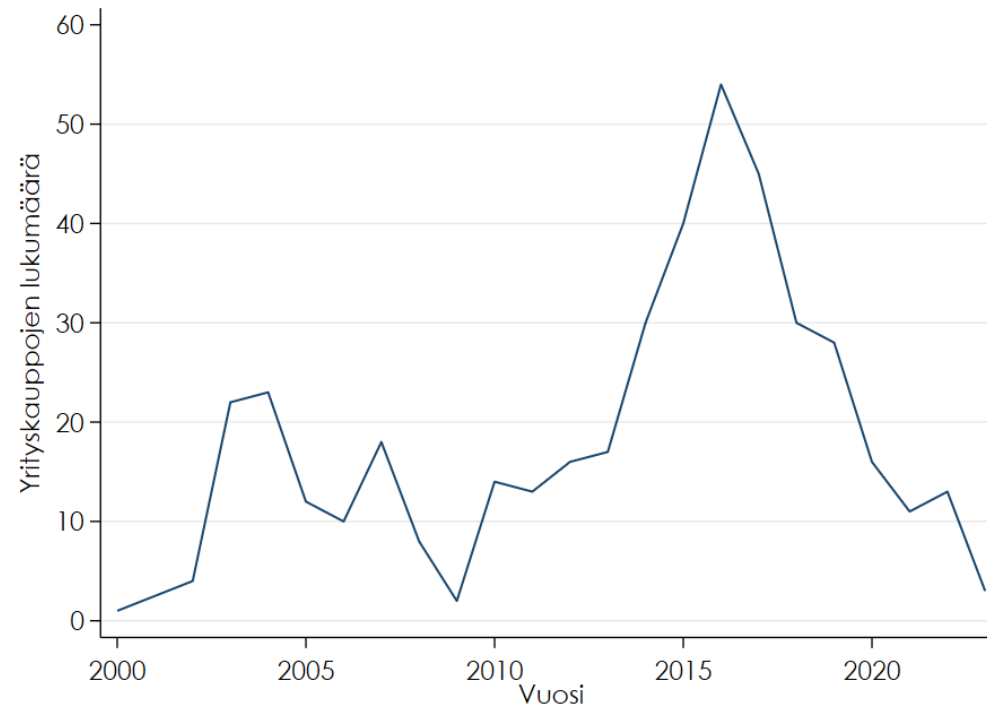
Kela-korvauskokeilu

- Yli 65-vuotiaat pääsevät yksityisen yleislääkärin vastaanotolle julkisen terveydenhuollon asiakasmaksun suuruisella omavastuulla.
- Kokeilussa käytössä hintakatto, jolla on tarkoitus suitsia korvausten valumista hintoihin.
- Hintakaton asettaminen haastavaa.
- Uusi ehdotus ei sisällä kilpailua markkinalla tai markkinasta.

Yksityinen palveluntuotanto ja kilpailu

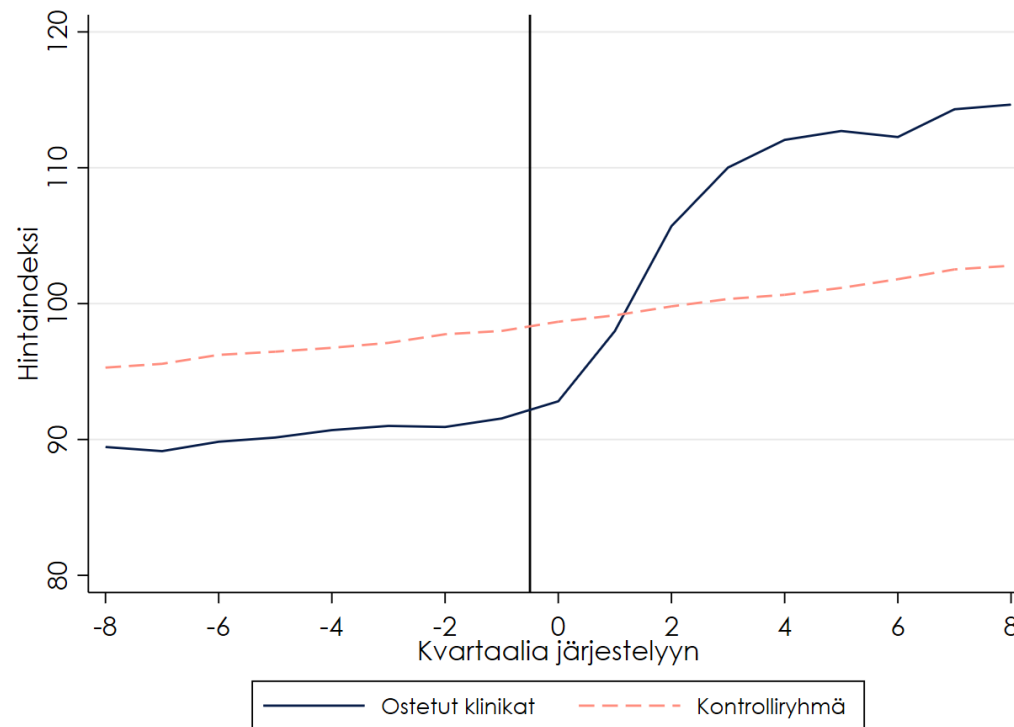
- Yksityisen palvelutuotannon potentiaaliset hyödyt jäävät pienemmäksi, kun (Shleifer, 1998):
 - Kilpailu on vähäistä...
 - ...kuluttajien valintamahdollisuudet tai maineeseen perustuvat mekanismit eivät toimi tehokkaasti.
- Kilpailu- ja kuluttajapolitiikan vahvistamisen on tärkeä komplementti uudistuksille, joilla kasvatetaan yksityistä palveluntuotantoa.

Yrityskaupat keskittäneet markkinaa

Lähde: KKV:n keräämät tiedot lääkäri- ja hammaslääkärimarkkinalla tapahtuneista yrityskaupoista

Keskittyminen johtanut hintojen nousuun

Lähde ja huomiot: Kelan sairaanhoitokorvausrekisteri ja omat laskelmat.
Kuvaa tukipalveluiden hintakehitystä. Ks. tarkemmin Buri ym. (2024).

Keskittymiskehitystä tapahtuu edelleen

- Lääkäripalveluissa, hammaslääkäripalveluissa ja työterveydessä markkinat ovat jo pitkälti keskittyneet isoille toimijoille.
- Tällä hetkellä keskittymiskehitystä havaitaan esimerkiksi terapia- ja kuntoutuspalveluissa ja fysioterapiamarkkinoilla.

Yhteenveto

- Yksityisen palvelutuotannon vaikutus terveydenhuoltojärjestelmän toimivuuteen riippuu siitä, millä tavoin sitä hyödynnetään.
- *Päätökset tulisi perustaa huolelliseen kokonaisarviointiin ja tutkittuun tietoon.*
- Yksityisen palveluntuotannon hyödyt ovat sitä suuremmat, mitä kilpailullisemmat markkinat ovat.
- *Jos yksityisen palvelutuotannon roolia halutaan kasvattaa jatkossakin, on samalla varmistettava, että käytössä on riittävät keinot varmistaa markkinoiden tehokas toiminta.*

Kiitos!

KKV Kilpailu- ja
kuluttajavirasto

Lähteet (1/3)

- Buri, Riku, Miika Heinonen ja Matias Pietola (2024) "The ones that got away? Stealth consolidation in the Finnish private healthcare market," KKV Working Papers 1/2024.
- Hart, Oliver ja John Moore (1990) "Property Rights and the Nature of the Firm," Journal of Political Economy, 98 (6).
- Hart, Oliver, Shleifer, Andrei, and Vishny, Robert W. (1997) "The proper scope of government: Theory and an application to prisons," Quarterly Journal of Economics, 112 (4).
- Jokimies, Lotta, Mervi Rantsi ja Miika Linna (2023) "Kuntien kokonaisulkoistusten kustannusvaikutukset: rekisteriaineistoon perustuva analyysi," Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti, 60 (4).

Lähteet (2/3)

- Kela (2024a). Tilastotietokanta Kelasto: Sairaanhoidokorvausten saajat ja maksetut korvaukset.
- Kela (2024b) "Kelan työterveyshuoltotilasto 2022".
- Kela (2024c) "Yksityislääkärikäynnit eivät ole lisääntyneet merkittävästi – Kela-korvausten nostosta lisäeuroja kohdentui eniten suurituloisille."
- Knutsson, Daniel ja Björn Tyrefors (2022) "The Quality and Efficiency of Public and Private Firms: Evidence from Ambulance Services," *The Quarterly Journal of Economics*, Vol 137 (4).
- Maljanen, Timo, Merja Komu, Hennamari Mikkola (2011), Sairausvakuutuksen taksankorotusten vaikutus hammaslääkärien perimiin palkkioihin. Julkaisussa: Klavus J, toim. Terveystaloustiede: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2012: 28–33.

Lähteet (3/3)

- Shleifer, Andrei (1998) "State versus Private Ownership," The Journal of Economic Perspectives, Vol 12 (4).
- THL (2024). Sotkanet Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit.
- Tilastokeskus (2024). Kansantalouden tilinpito.